

Irlandia na rozdrożu – formowanie koalicji rządowej w cieniu pandemii COVID-19

Przemysław Biskup

W wyborach z 8 lutego br. do Dáil Éireann, niższej izby parlamentu Republiki Irlandii, bezprecedensowe zwycięstwo odniosła lewicowo-narodowa partia Sinn Féin (SF). Jednak ze względu na rozdrobnienie izby sformowanie nowego rządu było utrudnione. Niemal równoległy do wyborów początek pandemii przedłużył tymczasowo funkcjonowanie centroprawicowego gabinetu Fine Gael premiera Leo Varadkara. Zaawansowane negocjacje jego partii, centroprawicowej Fianna Fáil i Zielonych prowadzą do stworzenia „poszerzonej wielkiej koalicji”, która będzie oznaczać objęcie przez Sinn Féin roli głównej partii opozycji. Wybory podniosły też znaczenie problemu zjednoczenia wyspy w polityce irlandzkiej i w obecnych negocjacjach unijno-brytyjskich.

Przebieg kampanii i wynik wyborów. Poprzednie wybory dwukrotnie wygrała Fine Gael (FG), formując rząd koalicyjny z Partią Pracy (2011–2016) i następnie rządy mniejszościowe (2016–2020). Gabinet Varadkara funkcjonował od czerwca 2017 r. dzięki wsparciu w kluczowych głosowaniach parlamentarnych ze strony Fianna Fáil (FF), w zamian za jej wpływ na najważniejsze decyzje ([„wielka koalicja parlamentarna”](#)).

Podczas ostatniej kampanii obie partie centroprawicy proponowały zbliżone programy. Zakładały one podnoszenie jakości życia obywateli poprzez aktywizację gospodarki (zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw) i ożywienie budownictwa mieszkaniowego metodami rynkowymi czy realizację interesów Irlandii w zakresie brexitu i polityki klimatycznej dzięki aktywności na forum UE. SF kładła z kolei nacisk na zwiększenie wydatków publicznych, zwłaszcza na edukację, służbę zdrowia, mieszkalnictwo i rozszerzenie świadczeń społecznych. Jednocześnie podkreślała potrzebę działań na rzecz zjednoczenia wyspy w obliczu brexitu i stulecia jej podziału na mocy irlandzko-brytyjskiego porozumienia pokojowego z 1920 r. Postulaty społeczno-gospodarcze mniejszych ugrupowań lewicy były zbliżone do SF, choć Zielonych wyróżniało proponowane tempo redukcji emisji CO₂.

SF zdobyła 24,5% głosów i 37 mandatów w 160-osobowej izbie (wzrost o 10,7 pkt proc. / 15 mandatów); FF – odpowiednio 22,2/37 (spadek o odpowiednio 2,1/7), zaś FG – 20,9/35 (spadek o 4,7/12). Mniejsze ugrupowania centrowo-lewicowe: Zieloni, Partia Pracy i Socjaldemokraci zdobyły odpowiednio 12, 6 i 6 mandatów (7,1%, 4,4% i 2,9% głosów).

Bezprecedensowe zwycięstwo SF wynikało z uznania tej partii przez wielu wyborców za przeciwwagę dla obu ugrupowań centroprawicy, traktowanych w wyniku współpracy z lat 2016–2020 jako jeden układ władzy. Z powodu zaskoczenia otrzymanym poparciem i ograniczenia

liczby swoich kandydatów SF nie obsadziła 11 mandatów. Lutowe wybory po raz pierwszy nie przyniosły zwycięstwa żadnemu z dominujących dotąd ugrupowań centroprawicy oraz uniemożliwiły im stworzenie „wielkiej koalicji”. Z uwagi na podział mandatów nowy rząd musi zatem oprzeć się na wielopartyjnej koalicji, do której stworzenia aspirowało początkowo każde z trzech największych ugrupowań. Rozwój pandemii umożliwił jednak partiom FG i FF przejście inicjatywy.

Wpływ pandemii. Pierwsze zakażenie SARS-CoV-2 w Irlandii odnotowano 28 lutego. Liczba zakażeń systematycznie wzrastała do 8 czerwca, kiedy przekroczyła poziom 25 tys. (ok. 1,7 tys. zgonów). Głównymi ośrodkami epidemii są metropolie Dublina i Corku. Liczona zgodnie z wytycznymi WHO śmiertelność utrzymywała się w Republice do połowy kwietnia na poziomie 4%, aby następnie wzrosnąć do 6,5% (m.in. infekcje w domach seniora). Od końca maja dynamika zachorowań spada.

Ponadpartyjne porozumienie umożliwiło przyjęcie 20 marca [ustawy o nadzwyczajnych uprawnieniach dla rządu](#). W oparciu o nią nakazano od 27 marca pozostawanie w domach, zakazano zgromadzeń publicznych, ograniczono handel, rekomendowano pracę zdalną, zmobilizowano wojsko i straż wybrzeża, tworzono improwizowane placówki medyczne, a także uruchamiano kolejne części gospodarczego programu ostonowego (m.in. ustanowienie nowych zasiłków dla bezrobotnych, rozszerzenie pomocy socjalnej, programu odroczeń i zawieszonych spłat oraz nowych linii kredytowych). W efekcie ograniczony został wskaźnik śmiertelności epidemii (wciąż dwukrotnie niższy niż brytyjski). Wprowadzenie ograniczeń i działania antykryzysowe zaakceptowało 85–90% społeczeństwa. Znoszenie ograniczeń epidemicznych obejmuje pięć faz w okresie od połowy maja do sierpnia br.

Formowanie rządu. Od kwietnia znacznie przyspieszyły negocjacje FG i FF prowadzące do powstania „poszerzonej wielkiej koalicji”. Na ich strategię

wpłynęły badania poparcia społecznego z kwietnia–maja uprawdopodobniające utratę dotychczasowej pozycji przez Fianna Fáil w przypadku rozpisania przyspieszonych wyborów: FG wysunęła się w nich na pierwsze miejsce (poparcie 33–36%), SF nadal się wzmacniała (27–28%) zaś FF słabła (16–18%). Wzrost notowań FG wynika w znacznej mierze z wysokiej oceny przywództwa Varadkara i jego kwalifikacji (z zawodu jest on lekarzem). Na postawę FF wpłynęła też jej decyzja o poparciu ustawy z 20 marca, prowadząca do faktycznej współodpowiedzialności za działania rządu i obniżająca polityczny koszt zawarcia koalicji. Zdolność SF do formowania rządu osłabił zaś utrwalony wizerunek partii antysystemowej, z którą ugrupowania umiarkowane nie powinny współpracować.

14 maja ogłoszone zostało wstępne porozumienie programowe centroprawicy, umożliwiające otwarcie równoległych rozmów FG i FF z każdą z mniejszych partii centrolewicy. Z uwagi na arytmetykę parlamentarną rozmowy koncentrują się na współpracy z Zielonymi. Zawarcie umowy koalicyjnej przewidywane jest na koniec czerwca. Możliwe jest jednak też powstanie rządu mniejszościowego FG i FF z parlamentarnym wsparciem centrolewicy. W obu tych wariantach rolę głównej partii opozycyjnej przyjmie SF – wraz z związanym z tym wpływem na debatę polityczną.

Wyzwania przed nową koalicją. Rywalizacja wewnątrz centroprawicy wynikała z historycznego sporu o [porozumienie z 1920 r. kończące wojnę o niepodległość](#) (FG akceptowała pokój za cenę podziału wyspy a FF – odrzucała), przy upodobnieniu ich programów społeczno-ekonomicznych. Wzrastająca rola SF i partii centrolewicowych wskazuje jednak na zmianę preferencji wielu wyborców odnośnie do roli państwa w gospodarce i usługach społecznych.

Obecną debatę polityczną kształtują różnice w podejściu do wyzwań wewnętrznych i zewnętrznych stojących przed Republiką. Do pierwszych należą zwłaszcza: strategia wyjścia z epidemii i spowodowanego nią kryzysu gospodarczego, rozwiązanie kryzysu mieszkalnictwa (inwestycje publiczne czy komercyjne), wdrażanie polityki klimatycznej (zmiana modelu rolnictwa) oraz rozbudowa publicznej służby zdrowia, systemu zabezpieczeń społecznych i

pracowniczych. Wyzwaniom tym będzie trzeba stawić czoła pomimo szybko rosnącego deficytu budżetowego (obecnie 7%).

Wśród wyzwań zewnętrznych najważniejsze są budowa pobreitowej granicy lądowej i morskiej na wyspie Irlandii oraz negocjacje unijno-brytyjskie na temat docelowych relacji, które są kluczowe dla tranzytu między Republiką a kontynentalną UE i wymiany ze Zjednoczonym Królestwem (12% eksportu, 25% importu). Kluczowa jest też dyskusja w UE nt. harmonizacji podatkowej i rynku cyfrowego. W obliczu pandemii rząd Irlandii popiera działania solidarnościowe i koordynacyjne w ramach Unii, w tym program pomocy finansowej dla najbardziej dotkniętych państw UE, ale sprzeciwia się m.in. ustanowieniu unijnego podatku cyfrowego w tym celu (ze względu na wysoki udział w PKB Irlandii korporacji transnarodowych).

Wnioski i prognozy. Choć scenariusz „poszerzonej wielkiej koalicji” umożliwi centroprawicy utrzymanie władzy, stanie się to po raz pierwszy w historii Irlandii w ramach realnej konkurencji z partiami lewicowymi. Powszechna interpretacja wyniku wyborów jako odrzucenia przez społeczeństwo polityki oszczędności (austerity) po kryzysie z lat 2008–2011 nabrała w obliczu pandemii nowego znaczenia. Jednak poziom zadłużenia Irlandii już w ub.r. wyniósł ok. 60% PKB, prognozowany deficyt budżetowy na koniec br. ma wzrosnąć do 30 mld euro (10%), zaś poziom wzrostu gospodarczego – spaść do 7,5%. Wskaźniki te może dodatkowo pogorszyć brak umowy unijno-brytyjskiej. Na przyspieszenie ich poprawy może z kolei wpłynąć [powstający unijny program pomocowy](#). Niemniej nowy rząd Republiki musi się liczyć ze sporem z Komisją Europejską na tle dyscypliny budżetowej nawet w warunkach faktycznego jej złagodzenia w strefie euro. Plany zbliżającej się [prezydencji niemieckiej](#) dotyczące rynku cyfrowego zmuszą nowy rząd do obrony dotychczasowego irlandzkiego modelu wzrostu przy jednoczesnym zabieganiu o jedność UE w konfrontacji z Wielką Brytanią. Na rozmowy unijno-brytyjskie wpłynie też program SF: [w grudniu](#) i lutym uzyskała ona świeże mandaty po obu stronach granicy, aby naciskać na organizację referendum zjednoczeniowych w Republice i Irlandii Płn. przed końcem obecnego cyklu wyborczego.